

COMMUNISM- A POLITICAL AND LITERARY IDEOLOGY

Maria-Aura Carapou

PhD. student, University of Bucharest

Abstract: Communism has become a history, even if, on a mega-temporal scale, it is not too stretched, it has a well-defined structure, which allows for a complex analysis of it that should cover a few levels: geographic, historical, spiritual and, why not, human. The influence of Marxist-Leninist ideology, the relationship of communism with socialism and capitalism, but one can also speak of a relationship between communism and modernism, meaning that Marx's thinking, born of a profound analysis of nineteenth-century capitalism in Europe, during the transition to industrialization, becomes a landmark for modernity. Also, communism could be considered a literary ideology and even a literary trend by addressing topics that become specific to the literature of that period and to the representative writers. It is also surprising the effort of Romanian writers to resist and write without addressing specific themes of propaganda literature, here is the case of the writer Constantin Mateescu.

Keywords: communism, ideology, socialism, capitalism, modernism

Istoria comunismului există. Comunismul a devenit o istorie, chiar dacă, discutând la scară megatemporală, nu este prea întinsă, ea are o structuralitate bine determinată, reprezentând, dacă putem spune așa, partea diavolului din desfășurarea paradigmei existențiale. Deși s-ar putea considera, așa cum mulți istorici au constatat, ca punct de plecare al acestuia un dicton biblic: *Cei din urmă vor fi cei dintâi*, adică cei săraci vor conduce lumea, niciodată dictatura proletariatului nu a reușit să se impună ca ideologie de sine stătătoare. A reprezentat doar un pretext la îndemâna unor conducători însetați de putere.

Dacă în țările din Europa de Est, comunismul a fost impus cu tancurile sovietice, de către Armata Roșie, în celelalte, marxism-leninismul a putut pătrunde datorită unor intelectuali care au fost dornici să marcheze într-un anume fel realitatea care să conducă la ridicarea țării lor plecând de la premisele unor filozofi marxiști. *Marxismul e o teorie care i-a eliberat de complexe pe acești intelectuali, leninismul e un instrument care le-a permis să-și împlinească visul.*¹

O analiză complexă a comunismului ar trebui să vizeze câteva paliere: geografic, istoric, cultural, social, spiritual și, de ce nu, uman. Ideologia comunistă a cuprins 27 de țări, iar România urmărește traseul celorlalte. Începe cu regimul stalinist al lui Gheorghiu-Dej, continuă cu perioada în care statul român este condus de Nicolae Ceaușescu și se termină cu o ieșire deloc fericită (revoluția din 1989).

La nivel global, comunismul își are punctul de plecare în analiza făcută asupra producției capitaliste care a dominat Europa secolului al XIX-lea. Astfel, revoluția proletară a câștigat teren în țările preponderent agricole, care și-au dorit transformarea capitalismului în socialism. Pentru Lenin, social-democrația și socialismul nu mai aveau ce căuta în contextul epocii, prefera termenul de *comunism*, deoarece exprima cel mai bine teoria marxistă expusă în *Manifestul Partidului Comunist* de la 1848. Cominternul sau Internaționala a III-a, organizație internațională comunistă fondată în 1919 de Lenin și de Partidul Comunist Rus (bolșevic), este cea care a stat la baza creării tuturor partidelor comuniste din lume și a avut ca scop lupta, realizată prin toate mijloacele posibile, inclusiv lupta armată, pentru a distruge burghezia mondială și pentru a forma o republică sovietică internațională, care să reprezinte un stadiu de tranziție către abolirea definitivă a statului. *Religie*

¹ Thierry, Wolton, *O istorie mondială a comunismului, Călăii, Încercare de investigație istorică*, București, Editura Humanitas, p.993

laică, marxism-leninismul a fost slujit de niște intelectuali mic-burghezi care au visat la revoluție pentru a se realiza ei înșiși pretinzând că făuresc fericirea poporului lor.²

În ceea ce privește relația socialism-comunism, putem constata că partidele comuniste s-au aflat într-un război dur cu socialiștii, aceștia fiind printre primii persecutați de către dictatura proletariatului. *Să confundăm acești termeni ar însemna să trecem cu vederea această luptă între frați și să trădăm memoria victimelor.*³

Această dictatură a proletariatului, reprezentat de partidul comunist, are nevoie, pentru a putea fi aplicată, de stat. Aplicarea acestei dictaturi s-a făcut prin teroare și cu ajutorul unor mijloace care le-au fost puse la dispoziție reprezentanților partidului de către stat. Partidul și statul, prin îmbinarea ideii cu mijloacele de implementare a acesteia, a dat naștere unei alte forme de dominație politică, și anume, totalitarismul. Cu toate că acesta apare ca un ideal al regimului comunist de a crea ideea unei colectivități ce se opune individualismului, el sfârșește prin a distruge toate relațiile dintre oameni, de tip social, familial sau sentimental.

În unele situații, revoluția comunistă a fost doar o revoluție națională, naționalismul reprezentând o armă a totalitarismului prin care marxist-leniniștii au putut cu ușurință să-și manifeste setea de dominare. *În alte cazuri, naționalismul a fost o metodă de a extinde totalitarismul ajungând chiar să sugrume trecutul, să vrea să-i șteargă specificul recentrându-l într-un prezent în care, în cele din urmă, credința (națională) și ficțiunea (comunistă) au început să se suprapună. Mai ales Coreea lui Kim Ir-sen, Albania lui Ever Hodja, România lui Ceaușescu, Bulgaria lui Jivkov au mizat pe acest registru.*⁴

*După 1948, istoria se învăța în România în felul următor: orice copil afla la școală că istoria omenirii este succesiunea câtorva orânduiri sociale sau moduri de producție. Și anume: comuna primitivă, sclavagismul, feudalismul, capitalismul și, iată, prezentat triumfal pe toate căile și având deja în URSS un trecut glorios de 30 de ani, proaspăt apărutul socialism. El era varianta embrionară a comunismului în care vom intra. După el, timpul istoriei se va închide asupra lui. Omenirea va zburda pe o pajiște a eternității istoriei. Nu vom fi nemuritori, dar vom fi cu toții fericiți și egali.*⁵

Se poate vorbi și despre o relație între comunism și modernism, în sensul că gândirea lui Marx, născută dintr-o profundă analiză a capitalismului secolului al XIX-lea în Europa, în perioada de tranziție spre industrializare, devine un reper pentru modernitate. Capitalismul suținea individualismul și lăcomia, iar acestea erau generate de proprietatea privată. *Proprietatea privată ne-a făcut atât de stupizi și de unilaterali, încât un obiect devine al nostru abia din clipa în care îl avem.*⁶

Modernismul a fost prost înțeles de anumite elite din unele regiuni, care deveniseră într-o oarecare măsură frustrate de condiția de subdezvoltare, iar marxismul reprezenta pentru ei trezirea la viață. De asemenea, marxism-leninismul a apărut și ca o soluție pentru țările rămase în urmă din punct de vedere economic, cum ar fi cazul Rusiei, din cauza Războiului Crimeii, sau cel al Chinei, din pricina Războiului Opiului. Putem astfel afirma că pentru unele țări comunismul a reprezentat soluția de a recupera o modernitate pierdută. De fapt, este vorba de o proastă înțelegere a modernității, deoarece numai astfel se poate înțelege faptul că acele ținuturi care s-au luptat contra ideologiei comuniste s-au putut bucura de o modernitate în adevăratul sens al cuvântului.

Având rolul de a satisface complexul de modernitate al unor elite frustrate din cauza istoriei, odată ajunși la putere, marxism-leninismul a devenit paradigma contra-modernității și un garant al conservatorismului pentru populațiile în cauză. De altfel, colectivizarea agriculturii și interdicția aplicată țăranilor de a-și părăsi pământul, în programul tuturor regimurilor marxist-

² Ibidem, p.992

³ Ibidem, p.22

⁴ Ibidem, p.1003

⁵ Pleșu, Liiceanu, Patapievici, *O idee care ne sucește mințile*, București, Editura Humanitas, 2014, p.56

⁶ *Scrieri din tinerețe, Manuscrise economico-filozofice*, Marx-Engels, București, Editura Politică, 1968, p.579 apud Pleșu, Liiceanu, Patapievici, *O idee care ne sucește mințile*, București, Editura Humanitas, 2014, p.58

leniniste, pot fi asimilate unei reinstaurări a șerbiei, unui regres spre despotismul oriental, care precumpănea în societățile agrare, o caracteristică a modului de producție asiatică, pe care îl considera cel mai primitiv.⁷

Despre modernitatea țării noastre, Horia-Roman Patapievici afirma: *Prima deosebire majoră față de Occidentul a cărui cultură o împărtășește, constă în faptul că România a devenit modernă fără să fi trecut prin Ev Mediu feudal și regal, și fără a fi cunoscut Renașterea. Renașterea, ca mecanism cultural al reînvierii valorilor și ca aspirație sufletească față de un absolut actualizabil, cât și Evul Mediu, ca tradiție instituțională și condiție intelectuală obligatorie a formării modernității, sunt specialități mai degrabă occidentale decât bizantine. Or, România, dacă aparține vreunei lumi-ne putem îndoii de asta!- aparține acelei lumi paradoxale și magnifice care fost prelungirea Imperiului Roman până la jumătatea secolului al XV-lea: Bizanțul. Un Bizanț care a fost cucerit de, și încorporat mai apoi în, Imperiul Otoman, imperiu care a dominat Europa de Sud-Est până în secolul al XIX-lea.*⁸

Din punct de vedere spiritual, comunismul a atras oamenii, deoarece marxist-leniniștii au lucrat foarte bine cu sufletul și cu mintea acestora. Li s-a inoculat ideea de egalitate, de ură față de cel bogat și de cel străin, față de intelectuali. Au știut să lucreze cu sentimente vechi decât lumea, invidia și gelozia, care au apărut de la apariția focului, dar care se regăsesc și în pilda lui Cain și Abel. Cain s-a răzvrătit nu pentru că Abel avea trecere la Domnul, ci fiindcă rămânea insensibil la munca și la truda lui, ignorându-i jertfa, suspinul. Am putea spune că astfel au pus bazele unei religii satanice, pentru că numai Satana a putut să-l învrăjbească pe Cain să scape de Abel, la fel și lumea condusă de teroriști avea nevoie de Lenin și de alții ca el pentru a-i distruge pe cei bogați, iar în schimbul sacrificiului aproapelui i se promitea proletarului paradisul care nu putea fi decât pe pământ.

*Spiritualitatea creștină s-a construit în jurul autorității instituției, principiului supunerii față de Dumnezeu, fidelității față de text, mărturiei, spovedaniei, renunțării și a implicat întotdeauna supunerea în fața preceptelor. Această codificare a relațiilor omului cu Biserica sa poate să fie aplicată religiei laice comuniste, raportului poporului cu partidul. "Oricine să fie supus stăpânirilor celor mai înalte, căci nu este stăpânire care să nu vină de la Dumnezeu. Și stăpânirile care sunt au fost rânduite de Dumnezeu", a spus Sfântul Pavel în Epistola către romani. Dacă nu e putere decât de la Dumnezeu, orice putere e dorită de Dumnezeu, a fi supus puterii înseamnă a fi supus lui Dumnezeu, în tradiția creștină.*⁹

Scopul acestui capitol nu este de a face aici decât o scurtă trecere în revistă a perioadei comuniste, deoarece istoria comunismului este o istorie ce poate fi interpretată în diferite feluri. Ceea ce vreau să surprind este prezentarea fondului pe care au fost nevoiți să scrie scriitorii ca și Constantin Mateescu, care au refuzat și au încercat să nu facă o literatură de propagandă.

Până la ei trebuie aduși în discuție cei care s-au adaptat vremurilor și au scris conform cerințelor partidului. În ceea ce privește literatura scrisă sub regim comunist sau socialist, trebuie precizat de la început faptul că nu se poate da o explicație acesteia tocmai datorită faptului că a apărut și s-a dezvoltat în timpul unei guvernări totalitare.

Foarte mulți critici și istorici literari au căzut de acord că literatura scrisă în perioada comunistă nu este decât o literatură de propagandă, iar pentru mulți dintre scriitorii vremii doar o modalitate de supraviețuire. Toate cărțile care ar fi putut reprezenta un pericol pentru aparatul politic represiv trebuiau interzise. Literatura de tip propagandistic a controlat cu timpul nu numai producția editorială, dar și conștiința scriitorilor. Scriitori destoinici au căzut în capcana regimului, mizând pe ideea că ceea ce fac este bine, deoarece au mai făcut-o și alții în epoci asemănătoare și sperau ca evoluția ulterioară a literaturii și a istoriei să determine selectarea unor opere care să-i facă cunoscuți. Practic, se poate observa cu ușurință, că patriotismul a fost impus cu forța în rândul

⁷ Ibidem, p.996

⁸ Pleșu, Liiceanu, Patapievici, op.cit. p.140-141

⁹ Thierry Wolton, op.cit.,p.997-998

unor scriitori și critici literari: *Critica și spiritul lucid ierarhizant au constituit ținta unei presiuni constante și a unor încercări repetate de intimidare.*¹⁰

Scriitorii considerați dușmani trebuiau să fie demoralizați, descurajați, intimidați prin teroare și panică: *Îl demoralizezi, îl dezorientezi, dar nu îl nimicești cu totul, căci ai nevoie de el pentru a-ți motiva prezența și leafa și pentru a te legitima.*¹¹ Din păcate, regimul dictatorial a considerat literatura și scriitorii drept instrumente în atingerea scopului său: manipularea populației.

Eugen Negrici în cartea sa *Literatura română sub comunism* vorbește de trei etape ale comunismului românesc, etape care corespund de altfel evoluției literaturii din acea perioadă. Prima etapă este cea a pătrunderii comunismului în țara noastră, care a fost impus cu ajutorul tancurilor Armatei Roșii. Acestei etape îi corespunde, după cum constată istoricul Eugen Negrici, o literatură de propagandă și de agitație al cărei repertoriu era hotărât la Moscova și dictat de acolo.

Totuși scriitorii cei mai de seamă ai literaturii române au cunoscut în ultimii ani ai acestei perioade o dezvoltare deosebită. De exemplu, traseul lui Mihai Sadoveanu de la *Șoimii* la capodopera *Nicoară Potcoavă*, e de un interes extraordinar. De asemenea, drumul lui Camil Petrescu, de la dramaturgia sa puternică, originală, uneori individualistă și psihologică, până la drama *Bălcescu*, sau de la romane ca *Patul lui Procust* la romanul *Un om între oameni*, surprind o dezvoltare a scriitorului spre direcția prozei realiste. Sau cazul operei *Desculț* a lui Zaharia Stancu, operă iubită de cititorii români și tradusă în foarte multe limbi străine.

Literatura cunoaște apariția unor genuri ca schița, reportajul literar, iar realitatea din nuvele e mai săracă decât cea din ziare. Proza de mică întindere este la mai mare căutare decât romanul, deoarece prin teme abordate se apropie mai mult de problemele timpului și de lupta clasei muncitoare pentru socialism.

A doua etapă apare spre sfârșitul *primului cincinal* de regim democrat popular, după congresul XX al P.C.U.S, când literatura pare să respire și ale cărei atribute îi sunt recunoscute și azi prin opere ca: *Bietul Ioanide*, George Călinescu (1953), *Toate pânzele sus*, Radu Tudoran (1954), *Moromeții*, Marin Preda (1955), *Cronică de familie*, Petru Dumitriu (1957), *Groapa*, Eugen Barbu (1957). Aceste cărți au fost acceptate, deoarece prelungeau perioada noastră interbelică, erau realiste și criticau societatea burgheză. Dar, cu toate acestea, nu ar fi putut fi puse în circulație, dacă nu ar fi conținut elemente care să servească regimului și ideologiei lui.

Aceste cărți au reprezentat puncte de plecare pentru viitorii scriitori ai izolaționalismului ceaușist: *Bietul Ioanide*- punct de plecare pentru romanul citadin și cel tipologic, *Moromeții*- pentru proza postbelică, dedicată lumii satului și ignoranței complexității sufletești a țaranului, *Groapa*- pentru prozele pitorești, de mediu exotic, *Toate pânzele sus* pentru romanele de aventuri, *O cronică de familie* pentru romanul tipologic, istoric și de mediu.

Despre această perioadă de glorie, Ana Selejan afirmă: *Nouă ani în care s-a plivit vârtos spațiul nostru spiritual, felurit colorat, împeștriat cu flori de câmp, cu flori domnești, unele mărunte ca cimbrisorul, altele mijlocii sau mai înălțate, frumos sau urât mirositoare, după cum le-a întrupat Creatorul pe pământ, fiecare își va avea motivația nașterii și ființării sale. Și toate la un loc alcătuiau o priveliște firească, echilibrată, nici olimpien-strălucitoare, nici răzlețite oaze în pustiu. Și toate la un loc, hrănindu-se mai bine sau mai rău din același pământ, încălzite mai mult sau mai puțin de același soare, înmulțindu-se în timp, rămânând fiecare cu individualitatea și soarta sa. Și toate vorbeau românește, mai răstit, mai duios, mai înțelept, mai ceșos, mai spurcat, mai anapoda și-n câte feluri că deh! mare-i grădina Domnului- și apoi nu-i așa? nici într-o familie, cât de mică, adeseori nu vorbesc toți aceeași limbă. Ba să vorbească toți aceeași limbă! Și să poarte toți aceeași haine! Și să aibă aceeași culoare! Și să fie grădina cât de mare, dar fără domn! Și fără Dumnezeu!...Și poruncile au început să fie duse la îndeplinire.*¹²

¹⁰ Eugen, Negrici, *Literatura română sub comunism*, Cartea fundamentală, București, Editura Fundației Pro, 2003, p.12

¹¹ Ibidem, p.13

¹² Ana, Selejan, *Literatura în totalitarism, 1952-1953*, Sibiu, Editura Thausib, 1995, p.240

Coroborând toate trăsăturile realismului socialist și delimitându-l din punct de vedere istoric, l-am putea considera un curent literar alături de romantism, tradiționalism ș.a. Generalități: toate domeniile vieții sunt puternic marcate prin trecerea la orânduirea comunistă. Ca urmare, literatura va deveni un instrument de propagandă și educare a maselor în spiritul politicii Partidului Comunist Român. În 1946 are loc primul congres al scriitorilor români care trasează noua direcție de dezvoltare a literaturii. Prin acest congres se intaurează literatura realist socialistă. Acest termen a fost pus în circulație de Jdanov la congresul scriitorilor ruși. Caracteristici: scriitorul ilustrează în mod mimetic realitatea; societatea se împarte în două categorii (buni și răi), proces numit *maniheism*; romantismul revoluționar; literatura își diminuează valoarea, devenind un mijloc de educație a maselor în spiritual formării *omului nou*.

Poezia: O tânără generație de poeți ia naștere animată de idealurile construirii lumii noi: Mihai Beniuc, Dan Deșliu, Maria Banuș, Veronica Porumbacu, Eugen Jebeleanu. Caracteristici: poezia devine epică; se utilizează cultul personalității (Stalin, Lenin); se dedică poezii lui Gheorghe Gheorghiu Dej; de-a lungul acestor ani s-au cultivat mai multe genuri de poezie: ironică, poezie-joc, balada alegorică, diluând toate realitățile amenințătoare în umor. Proza: începe să se cultive reportajul literar, pamfletul, schița, nuvela, romanul; operele surpind realitatea în mod mimetic, îndoctrinând populația. Caracteristici: tematică standard: operă cu mesaj; personajele devin tipice; se orientează spre tema rurală: satul istoric (*Moromeții*, M. Preda), satul contemporan (*Mitrea Cocor*, M. Sadoveanu); se cultivă romanul istoric, de aventuri. Dramaturgia: se preconizează un teatru *militant* cu prezență activă în actualitatea luptei de clasă și solidaritate a întregului popor în jurul idealurilor partidului comunist; o altă trăsătură semnificativă a realismului socialist a fost necesitatea unui erou pozitiv.¹³

A treia etapă ia naștere după evenimentele din Ungaria, din 1956, și anume Revoluția Ungară împotriva dictaturii bolșevice și a ocupației sovietice când studenții au declanșat o demonstrație pașnică, care s-a transformat într-o revoluție violentă, sfârșită printr-un masacru comis de trupele sovietice. Acum literatura propagandistă, constată Eugen Negrici, revine în forță și va avea o longevitate nebănuită și o deosebită continuitate tematică. A purtat diverse denumiri: *literatură proletară*, *literatură militantă*, *realism socialist*, *umanism socialist*, *revoluția cultural proletară*, iar modelul acesteia a fost implementat la noi de U.R.S.S. și a rămas nemodificat timp de două generații de ideologi. Originile acestei literaturi se găsesc în articolele lui Lenin despre literatura de partid din 1905, în lucrările congreselor staliniste ale partidelor și ale scriitorilor sovietici din anii 30.

Tot Ana Selejan aserționează: *Azi știm că în Uniunea Sovietică, construirea socialismului a avut drept rezultat în literatură, nașterea și dezvoltarea realismului socialist. De aici am tras o primă concluzie: drumul parcurs de literatura oricărui popor care a înfăptuit trecerea revoluționară spre socialism, a fost drumul însușirii și dezvoltării metodei realismului socialist. Ca atare: avem dreptul să vorbim despre perioada 1944-1949 ca despre o perioadă de cotitură în literatura noastră, doar dacă momentul trecerii spre literatura realismului socialist poate fi plasat în lăuntru ei.*¹⁴

Referitor la perioada 1965-1971, Eugen Negrici constată că acum în România s-ar fi putut scrie lucruri îndrăznețe, dacă sertarele scriitorilor nu ar fi fost aproape goale, ca și în 1990. Proza a încercat să se ridice prin reluarea și adaptarea unor teme ale literaturii interbelice sau pe adoptarea unor inovații ale romanului francez, plecând de la premisa că progresul literaturii se poate face, în situații de criză, și prin mimesis, imitație.

Scriitorii se bucurau de libertatea de care aveau parte, dar, de fapt ei se aflau tot sub conducerea propagandei care nu făcuse altceva decât să-și schimbe tacit obiectivul. Erau folosiți pentru a schimba imaginea țării în lume, dar cu scopul pătrunderii unei alte imagini, cea a conducătorului Nicolae Ceaușescu, care se folosea de imaginea glorioasă a poporului român și de

¹³ <https://www.scribd.com/document/54947957/Realismul-Socialist>, accesat în data de 28.12.2018

¹⁴ Ibidem, p.243

nume ca Mihai Viteazu, Mircea cel Bătrân și mulți alții pentru a manipula poporul român, considerându-se ultimul conducător demn din istoria măreață a patriei. Astfel, propaganda le aduce aminte că nu puteau fi mai mult decât fuseseră la 1950 și visul lor ia sfârșit. Proza trebuia să reflecte dorințele partidului. Sartre este cel care confirmă acum legătura dintre proză și ideologie.

Tot acum este perioada în care debutează și Constantin Mateescu, care în cartea sa *Marea Hăituială* prezintă drumul parcurs de la scrierea unei opere până la publicarea ei. Practic, prezintă lupta dusă cu revistele și cu editurile pentru publicarea propriilor cărți, fără ca acestea să suporte prea multe modificări față de varianta originală. Scriitorul consideră că datorită literaturii memorialistice de după 1990 au putut fi scoase la suprafață mecanismele prin care puterea își manifesta autoritatea asupra creațiilor literare. *Pe de altă parte, în aceste eseuri memorialistice au fost omise sau ocolite cu abilitate, cu o pudibonderie ușor de înțeles, numeroase cedări în fața liniei impuse de Partid: ușurătatea cu care își dădeau avizul pentru cărțile rudimentare ce conțineau elogii, pornografie encomiastică sau tematică uzinieră și colhoznică, respingerea dintr-o prudență excesivă a unor volume bine scrise, dar ambigue, primejdioase sau numai evazioniste, și, mai ales, intruziunea în textul autorilor- eliminarea unor pasaje întregi sau chiar capitole, modificarea formulărilor ce ar fi putut să cadă sub suspiciunea de subversivitate, înlocuirea (cu textul personal al editorului) unor sintagme sau vocabule impudice, vulgare sau cu conotații erotice (adesea inocente) lezând morală proletară sau scoaterea expresiilor cu iz de misticism (o, Doamne, ce Dumnezeu făcuși, bătu-te-ar Sfântul sau Domnul să te aibă în pază), operații ce ar putea să pară azi ridicole.*¹⁵

Așa cum cu ușurință se poate constata, în spatele tuturor acestor nelegiuri se află spaima, frica editorilor de a nu-și pierde serviciul, *de a-și asigura imunitatea*, și preferau să taie, să insereze fragmente care să fie pe placul partidului, sau să blocheze publicarea unor volume, mergând chiar până la distrugerea destinului unui scriitor.

Povestește cu mare durere în suflet perindarea de la o revistă la alta, de la *Luceafărul*, considerată revistă pentru debutanți, la *Gazeta literară*, unde se publicau doar scrierile scriitorilor de la Uniunea Scriitorilor și la multe altele. Îi refuză pe cei care îi propun schimbarea textului, cum este cazul lui Betty Caragiale, șefă la o editură pentru copii, care îi propune să schimbe cadrul unei povestiri cu unul de iarnă, pentru că se apropia Crăciunul, dar este refuzată, deoarece schimbarea i-ar fi modificat întreg cursul operei care era de preferat să rămână original. Îl deranjau astfel de recomandări, mai ales cele care afectau firul narativ al povestirilor.

Debutează cu mare bucurie în revista *Flacăra* cu nuvela *Delincventul*, cu ajutorul tovarășului său Roda, care se pare că-și făcuse un hobby din debuturi.

Trece și prin trauma trăită de un scriitor a cărui operă este modificată și adaptată cerințelor vremii, în momentul în care îi apare în revista *Luceafărul* o operă intitulată *Femeia în albastru*, în care modificările au fost extreme de vizibile, plecând de la titlu și până la conținut. Redactorii tăiaseră, fără să-l consulte, alinate întregi și cuvinte, propoziții, modificaseră o frază ce lăsa narațiunii o deschidere incertă cu un happy-end, totul pentru a-i da o culoare socialistă operei. *Primisem prima lecție de ingerință a Puterii în intimitatea trudei mele literare.*¹⁶ Cu toate acestea, *nutream nădejdea, ca toată lumea, că lucrurile se vor schimba treptat în bine.*¹⁷

Nu pot să trec peste relatarea momentului de bucurie a primirii primului exemplar al cărții *Rochia cu anemone*, mai ales că a avut loc tardiv, în comparație cu mulți dintre colegii săi care intraseră în circuitul literar de aproape cincisprezece ani, deveniți vedete peste noapte și ale căror nume apăreau cu ușurință pe prima pagină a revistelor sau la emisiunile radio. Bucuria are însă altă valoare, deoarece e trăită de un scriitor care s-a ferit să facă o literatură de propagandă, fapt realizat de puțini scriitori din acea perioadă: *Debut tardiv, s-ar spune, dar semnificativ pentru un snop de*

¹⁵ Constantin, Mateescu, *Marea Hăituială*, Râmnicu Vâlcea, 2007, p.8

¹⁶ Ibidem, p.49

¹⁷ Ibidem, p.54

prozatori care au refuzat mai mult de un deceniu să publice literatură de comandă socială.¹⁸ Putem spune că ceea i-a făcut să reziste pe astfel de scriitori nu sunt decât răbdarea, speranța și o credință nemărginită.

*Anunțat drept viitorul omenirii, comunismul, care a pretins că e artizanul modernității, a rămas o doctrină în esență retrogradă, ieșită direct din secolul al XIX-lea, devenind salvarea unor țări preocupate să obțină un progres impus de secolul XX, dar închizându-le într-o formă de primitivism colectiv a cărui barbarie a distrus un număr inimaginabil de vieți.*¹⁹

BIBLIOGRAPHY

1. Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism*, Cartea fundamentală, București, Editura Fundației Pro, 2003
2. Mateescu, Constantin, *Marea Hăituială*, Râmnicu Vâlcea, 2007
3. Selejan, Ana, *Literatura în totalitarism, 1952-1953*, Sibiu, Editura Thausib, 1995
4. Pleșu, Liiceanu, Patapievic, *O idee care ne sucește mințile*, București, Editura Humanitas, 2014
5. Wolton, Thierry, *O istorie mondială a comunismului, Călăii, Încercare de investigație istorică*, București, Editura Humanitas

<https://www.scribd.com/document/54947957/Realismul-Socialist>, accesat în data de 28.12.2018

---

¹⁸ Ibidem, p.61

¹⁹ Thierry Wolton, op.cit.,p.1004